

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**GENEL KURUL
KARAR****EMİNE GÖKSEL BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2016/10454
Karar Tarihi : 12/12/2019

Başkan : Zühtü ARSLAN
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Recep KÖMÜRCÜ
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Burhan ÜSTÜN
Engin YILDIRIM
Hicabi DURSUN
Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ
Kadir ÖZKAYA
Rıdvan GÜLEÇ
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
Raportör : Ali KOZAN
Başvurucu : Emine GÖKSEL
Vekili : Av. Mehmet KIRLI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, eşlerden birinin borcundan dolayı aile konutunun haczedilemeyeceğine ilişkin olarak diğer eş tarafından yapılan itirazın aktif dava ehliyeti olmadığı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/5/2016 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

7. Birinci Bölüm tarafından 7/11/2019 tarihinde yapılan toplantıda, niteliği itibarıyla başvurunun Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Ödenmediği iddia edilen iki çekten dolayı İzmir 1. İcra Müdürlüğü nezdinde 9/4/2008 tarihinde başvurucağın eşi aleyhine icra takibi başlatılmıştır. Anılan takip nedeniyle, İzmir'in Buca ilçesinde bulunan ve başvurucağın eşi adına kayıtlı olan taşınmazın tapu sicili üzerine 30/5/2012 tarihinde haciz konulmuştur. Başvurucağın aynı taşınmazın siciline aile konutu şerhi konulması talebiyle 20/2/2013 tarihinde açtığı dava İzmir 10. Aile Mahkemesinin 19/7/2013 tarihli kararıyla kabul edilmiştir. Anılan karar taraflarca temyiz edilmemiş ve 21/6/2014 tarihinde kesinleşmiştir.

10. Başvurucağın, anılan haciz işlemine karşı 24/7/2014 tarihinde İzmir 11. İcra Hukuk Mahkemesinde meskeniyet iddiasına dayanarak suretiyle şikâyet yoluna başvurmuş ve haczin kaldırılmasını talep etmiştir. Şikâyet dilekçesinde taşınmaz üzerinde lehine aile konutu şerhi olduğunu vurgulayan başvurucağın, eşinin borcu nedeniyle tapu siciline haciz konulan taşınmazın ailesinin ekonomik ve sosyal durumuna uygun mesken vasfında olduğundan haczedilemeyeceğini, aile konutu olan taşınmazın satılmasının ailesinin parçalanmasına yol açacağını, şikâyetinin Anayasa'nın aileyi koruyan hükümleri ile mevzuat gözetildiğinde kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

11. İzmir 11. İcra Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) mahallinde keşif yapılmasına ve bilirkişi raporu alınmasına karar vermiştir. Yapılan keşif sonrası hazırlanan raporda dava konusu meskenin 3 oda, 1 salondan oluşan ve lüks olmayan, bulunduğu mevki ile mevcut durumu gözetildiğinde piyasa değeri 140.000 TL olan ve başvurucağın *hâline münasip* aile konutu vasfında bir ev olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

12. Mahkeme 28/4/2015 tarihinde aktif dava ehliyetsizliği nedeniyle şikâyetinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 194. maddesi ile 19/6/1932 tarihli 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesinin birinci fıkrasının (12) numaralı bendine dayanılarak malik olan eşin borcundan dolayı aile konutunun icra yoluyla satışının yapılabileceği, başvurucağın lehine taşınmaz üzerine aile konutu şerhi konulmuş olmasının icra takibinde taraf olmayan başvurucağın haczedilemezlik şikâyetinde bulunma imkânı tanımadığı belirtilmiştir.

13. Anılan karar Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 12/1/2016 tarihli ilamıyla onanmıştır. Başvurucağın karar düzeltme talebi ise aynı Dairenin 5/4/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

14. Nihai karar başvuruca 26/4/2016 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 26/5/2016 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

16. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Aile konutu" kenar başlıklı 194. maddesi şöyledir:

"Eşlerden biri, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz.

Rızayı sağlayamayan veya haklı bir sebep olmadan kendisine rıza verilmeyen eş, hâkimin müdahalesini isteyebilir.

Aile konutu olarak özgülünen taşınmaz malın maliki olmayan eş, tapu kütüğüne konutla ilgili gerekli şerhin verilmesini tapu müdürlüğünden isteyebilir.

Aile konutu eşlerden biri tarafından kira ile sağlanmışsa, sözleşmenin tarafı olmayan eş, kiralayana yapacağı bildirimle sözleşmenin tarafı hâline gelir ve bildirimde bulunan eş diğeri ile mütesilsilen sorumlu olur."

17. 2004 sayılı Kanun'un "Haczi caiz olmayan mallar ve haklar" kenar başlıklı 82. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aşağıdaki şeyler haczolunamaz:

...

12. Borçlunun haline münasip evi,

...

Medeni Kanununun 807 nci maddesi hükmü saklıdır. 2, 3, 4, 5, 7 ve 12 numaralı bentlerdeki istisna, borcun bu eşya bedelinden doğmaması haline münhasırdır.

Birinci fıkranın (2), (4), (7) ve (12) numaralı bentlerinde sayılan malların kıymetinin fazla olması durumunda, bedelinden haline münasip bir kısmı, ihtiyacını karşılayabilmesi amacıyla borçluya bırakılmak üzere haczedilerek satılır.

..."

18. 2004 sayılı Kanun'un "Şikâyet ve şartlar" kenar başlıklı 16. maddesi şöyledir:

"Kanunun hallini mahkemeye bıraktığı hususlar müstesna olmak üzere İcra ve İflas dairelerinin yaptığı muameleler hakkında kanuna muhalif olmasından veya hadiseye uygun bulunmamasından dolayı icra mahkemesine şikâyet olunabilir. Şikâyet bu muamelelerin öğrenildiği tarihten yedi gün içinde yapılır.

Bir hakkın yerine getirilmemesinden veya sebepsiz sürüncemede bırakılmasından dolayı her zaman şikâyet olunabilir."

19. 2004 sayılı Kanun'un "*Şikâyet üzerine yapılacak muameleler*" kenar başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"Şikâyet icra mahkemesince, kabul edilirse şikâyet olunan muamele ya bozular, yahut düzeltilir.

Memurun sebepsiz yapmadığı veya geciktirdiği işlerin icrası emrolunur."

20. 4/2/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "*Dava şartları*" kenar başlıklı 114. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Dava şartları şunlardır:

...

d) Tarafların, taraf ve dava ehliyetine sahip olmaları..."

21. 6100 sayılı Kanun'un "*Dava şartlarının incelenmesi*" kenar başlıklı 115. maddesi şöyledir:

"(1) Mahkeme, dava şartlarının mevcut olup olmadığını, davanın her aşamasında kendiliğinden araştırır. Taraflar da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebilirler.

(2) Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir. Ancak, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verir. Bu süre içinde dava şartı noksanlığı giderilmemişse davayı dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddeder.

(3) Dava şartı noksanlığı, mahkemece, davanın esasına girilmesinden önce fark edilmemiş, taraflarca ileri sürülmemiş ve fakat hüküm anında bu noksanlık giderilmişse, başlangıçtaki dava şartı noksanlığından ötürü, dava usulden reddedilemez."

2. Yargıtay İçtihadı

22. Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 17/12/2012 tarihli ve E.2019/4497, K.2019/7050 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...2004 sayılı Kanun'un 82. maddesinin 1. fıkrasının 12. bendi gereğince, borçlunun 'haline münasip' evi haczedilemez. Bir meskenin borçlunun haline uygun olup olmadığı adı geçen haciz anındaki sosyal durumuna ve borçlu ile ailesinin ihtiyaçlarına göre belirlenir. Buradaki 'aile' terimi, geniş anlamda olup, borçlu ile birlikte aynı çatı altında yaşayan, bakmakla yükümlü olduğu kişileri kapsar. İcra mahkemesince, borçlunun sözü edilenlerle birlikte barınabileceği haline münasip meskeni temin etmesi için gerekli bedel bilirkişilere tespit ettirildikten sonra, haczedilen yerin kıymeti bundan fazla ise satılmasına karar verilmeli ve satış bedelinden yukarıda nitelikleri belirlenen mesken için gerekli olan miktar borçluya bırakılmalı, kalamı hak sahiplerine ödenmelidir..."

23. Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 8/4/2006 tarihli ve E.2006/5585, K.2006/8228 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Alacaklının [B.A.] hakkında başlattığı takibin kesinleşmesi üzerine borçlu taşınmazına haciz konulmuştur. Anılan taşınmazın tapu sicilinde aile komutu şerhinin bulunması, haczedilmesine engel teşkil etmez. Bu nedenle de borçlu eşi müşteki [N.A.nın] mahcuzun aile konutu olduğundan bahisle meskeniyet şikayetinde bulunmasına yasal imkan yoktur. Mahkemece takibin tarafı olmayan borçlu eşi müşteki [N.A.nın] meskeniyet şikayetinin husumet nedeniyle reddine karar vermek gerekirken işin esasının incelenmesi ile şikayetin kabulü isabetsizdir."

24. Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 9/5/2016 tarihli ve E.2016/7766, K.2016/13560 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...2004 sayılı Kanun'un 82. maddesinin 1. fıkrasının 12. bendi gereğince borçlunun 'haline münasip' evi haczedilemez. Bu maddeye dayalı haczedilmezlik şikâyetinde bulunma hakkı sadece borçluya aittir..."

B. Uluslararası Hukuk

25. Aile yaşamına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük sadece belirtilen hakka keyfi surette müdahaleden kaçınmakla sınırlı olmayıp öncelikli olan bu negatif yükümlülüğe ek olarak aile yaşamına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri de içermektedir. Söz konusu pozitif yükümlülükler bireyler arası ilişkiler alanında olsa da aile yaşamına saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (*Marcus Frank Cerny* [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 40; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *X ve Y/Hollanda*, B. No: 8978/80, 26/3/1985, § 23; *Hokkanen/Finlandiya*, B. No: 19823/92, 23/9/1994, § 55).

26. Aile hayatına saygı hakkı bakımından devletin negatif ve pozitif yükümlülüklerinin birbirinden farklı çizgilerle ayrılması mümkün olmadığından her iki durum yönünden de aynı ilkeler geçerlidir. Buna göre aile hayatına saygının gereklerinin devletin negatif veya pozitif yükümlülükleri çerçevesinde incelenmesinde en önemli nokta, bireyin hukuki menfaati ile kamu menfaati arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının belirlenmesidir (*Powell ve Rayner/Birleşik Krallık*, B. No: 9310/81, 21/2/1990, § 41; *Lopez Ostra/İspanya*, B. No: 16798/90, 9/12/1994, § 51; *Evans/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 6339/05, 10/4/2007, § 75; *Hristozov ve diğerleri/Bulgaristan*, B. No: 47039/11, 358/12, 13/11/2012, § 117).

27. Bu dengenin mevcut olup olmadığının tespitinde söz konusu menfaatleri karşı karşıya getiren meşru amacın irdelenmesi gerekebilir. Bu meşru amacın belirlenmesinde ise konuyla ilgili mevzuat yol gösterici olacaktır (*Rees/Birleşik Krallık*, B. No: 9532/81, 17/10/1986, § 37; *Evans/Birleşik Krallık*, §§ 75, 76).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 12/12/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu; ilgili mevzuatta borçlunun *haline münasip* evinin haczedilemeyeceğinin düzenlendiğini, hükümde yer alan *haline münasip* kavramının borçlunun aile ilişkilerini ve ailenin devamlılığını da kapsadığını, meskeniyet iddiası olan davalarda borçlunun ekonomik ve sosyal durumunun aile fertlerini de katarak araştırılmasının bu

durumun kanıtı olduğunu ifade etmiştir. Mesken üzerine konulan hacizden ve icra marifetiyle aile konutunun satılmasından aile fertlerinin etkilenmeyeceğini söylemenin mümkün olmadığını ve devletin aileyi koruma yönünde pozitif yükümlülüğü bulunduğunu belirten başvuru, aile fertlerinin de aile konutuyla ilgili işlemlere karşı dava açabilme hakkının mevcut olduğunu vurgulayarak adil yargılanma hakkı ile aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

30. Anayasa'nın "*Özel hayatın gizliliği*" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

31. Anayasa'nın "*Ailenin korunması ve çocuk hakları*" kenar başlıklı 41. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır."

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar."

32. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun ileri sürdüğü adil yargılanma hakkının ihlali iddiası aynı zamanda aile hayatına saygı hakkı kapsamında ele alınacak usule ilişkin güvencelerden yararlanılıp yararlanılmadığı hususuna da ilişkin olduğundan başvurunun Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkı bağlamında ele alınması gerekir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

34. Aile yaşamına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük, sadece belirtilen hakka keyfi surette müdahaleden kaçınmakla sınırlı olmayıp öncelikli olan bu negatif yükümlülüğe ek olarak aile yaşamına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri de içermektedir. Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da aile yaşamına saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (*Murat Atılğan*, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 26).

35. Sadece eşlerden birinin mülkiyetinde olsa bile aile konutu tüm aile bireylerince kullanılmakta, yani tüm aile bireylerinin aile konutu üzerinde birlikte zilyetlikleri söz konusu olmaktadır. Ailenin sosyal ve ekonomik yaşamı açısından son derece önemli bir yere sahip olan aile konutu, eşlerin mutluluğu ve çocukların geleceği için bir güvence, evlilik

kurumunun ve aile hayatının bir arada sürmesini sağlayan ve aileyi bir çatı altında toplayan en önemli unsurlardan biri olarak görülmektedir (*Melahat Karkin* [GK], B. No: 2014/17751, 13/10/2016, § 52).

36. Bu bağlamda 4721 sayılı Kanun'un 194. maddesinde yer verilen hükümlerle ailenin yaşam merkezi hâline getirilen ve kaybı hâlinde aile bireylerinin barınma hakları ile aile ilişkilerinin sürdürülebilirliğinin tehlikeye gireceği konut bağlamında birtakım koruyucu düzenlemeler öngörülerek bu düzenlemeler vasıtasıyla aile yaşamının korunmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Aile hayatına saygı hakkının etkin şekilde kullanımı ve korunması hususundaki pozitif yükümlülükler çerçevesinde getirilen söz konusu düzenleme ile aile hayatına saygı hakkının etkin şekilde korunması ve bu kapsamda aile ilişkilerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması hususunda gerekli yasal altyapının oluşturulduğu görülmektedir (*Melahat Karkin* [GK], § 59).

37. Bunun yanında özellikle özel hukuk kişileri arasındaki uyumsuzluklar açısından temel hakların anılan ilişkilerin yorumlanmasında da gözönünde bulundurulması, gerekli usule ilişkin güvenceleri de haiz olan bir yargılama yapılması, ayrıca yargı makamları tarafından Anayasa hükümlerinde ifade edilen değerlerin özel hukukun hüküm ve kavramlarının yorumlanmasında dikkate alınması gerekmektedir (*Melahat Karkin*, § 60).

38. Devletin söz konusu pozitif yükümlülüğü, etkili mekanizmalar kurma, bu kapsamda gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlama ve bu suretle yargısal ve idari makamların bireylerin, idare ve özel kişilerle olan uyumsuzluklarında etkili ve adil bir karar vermelerini temin etme sorumluluğunu da içermektedir (*Marcus Frank Cerny* [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, §§ 36, 40; *Semra Özel Üner*, B. No: 2014/12009, 26/10/2016, § 36; *Ö.T.*, § 29). Bu bağlamda aile hayatına saygı hakkının etkin şekilde kullanımı ve korunması hususundaki pozitif yükümlülükler çerçevesinde hakları doğrudan etkilenen aile bireylerine yargısal yollara başvurma hakkı tanınması gereklidir.

39. Öte yandan mevzuatın yorumlanmasıyla ilgili sorunları çözmek öncelikle derece mahkemelerinin yetki ve sorumluluk alanıdır. Olayın tüm tarafları ile doğrudan temas hâlinde bulunan derece mahkemelerinin olayın koşullarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu da tartışmasızdır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kurulların yorumunun temel hak ve özgürlüklere etkilerini değerlendirmekle sınırlıdır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetleme ve özellikle mahkemelerin ilgili mevzuat hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirleme yetkisine sahiptir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesinin görevi, aile konutu ile onun korunmasına ilişkin hükümlerin yorumlanması ve uygulanması hususunda derece mahkemelerinin yerini almak değil, kamusal makamların takdir yetkileri kapsamında aldıkları kararları aile hayatına saygı hakkı bağlamında söz konusu olan güvenceler açısından değerlendirmektir (*Melahat Karkin*, § 61).

40. Derece mahkemelerinin aile hayatı kapsamındaki ilişkilerin sürdürülebilir ve etkili olmasını temin edecek şekilde hareket etmesi zoruridir. Derece mahkemelerinin takdir yetkilerini makul ve sağduyulu bir şekilde kullanıp kullanmadıkları hususunu özellikle değerlendirmek durumunda olan Anayasa Mahkemesi, takdiri haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığını incelemektedir (*Murat Atılğan*, § 44; *N.Ö.*, B. No: 2014/19725, 19/11/2015, § 55).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

41. 2004 sayılı Kanun'un 82. maddesinin birinci fıkrasının (12) numaralı bendinde öngörülen borçlunun *hâline münasip* evinin haczedilemeyeceği kuralıyla borçlunun kullanımında olan evin haczedilmesinin barınma hakkı üzerindeki etkisi ile alacaklının mülkiyet hakkı arasında bir dengeleme yapıldığı, sonuç olarak da borçlunun sosyal ve ekonomik durumuna uygun olduğu tespit edilen mesken ile ilgili bir koruma sağlanarak barınma hakkına üstünlük tanındığı anlaşılmaktadır. Kanun koyucu anılan dengelemede borçlunun barınma hakkına üstünlük tanırken barınmanın bireyin en temel ihtiyaçlarından biri olduğunu gözetmiş ve barınma imkânından yoksun kalmanın borçlunun maddi ve manevi varlığı üzerinde oluşturacağı ciddi etkiyi dikkate almıştır.

42. Öte yandan 4721 sayılı Kanun'un 194. maddesinde yer alan aile konutuna ilişkin düzenlemelerin aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülüklerin bir görünümü olduğu açıktır. 2004 sayılı Kanun'un 82. maddesinde öngörülen haciz yasağının temel gayesi *borçlunun hâline münasip evinin haczedilmesini önlemek* suretiyle borçlunun barınma hakkını korumak ise de hacze konu meskenin aynı zamanda *aile konutu* niteliğinde olması hâlinde borçlu ile alacaklının farklı menfaatlerinin dengelenmesinde artık Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde öngörülen aile hayatına saygı hakkına yönelik güvenceler de devreye girmektedir. Bu durumda hacze konu olan evin borçlunun hâline münasip olup olmadığı değerlendirilirken bunun aynı zamanda bir aile konutu olduğu hususu da gözönünde bulundurulmalıdır. Borçlunun hâline münasip evinin haczedilmesi ve icra yoluyla satılması durumunda, o evde kalan aile bireylerinin de mağdur olacağı ve anılan haciz ile icra yoluyla satış işlemlerinden doğrudan etkilenecekleri aşikârdır. Şu halde haczedilen evin aile konutu olduğu hâllerde *hâline münasip ev* kavramı sadece borçlunun değil *borçlunun ve ailesinin sosyal ve ekonomik durumuna uygun olan konut* biçiminde anlaşılmalıdır.

43. Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinin aile konutuyla ilgili olarak devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerin mülkiyet hakkından bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Dolayısıyla aile konutundan kaynaklanan anayasal güvencelerin ihlalinin tespiti, durdurulması ve giderilmesi amacıyla oluşturulacak mekanizmalara başvuru imkânının sadece konuta malik olan eş tarafından değil bazı durumlarda malik olmayan eş tarafından da kullanılabilmesi gerekir. Aile konutunun maliki olmayan eşin koruyucu yetkileri kullanmasının engellenmesi devletin pozitif yükümlülüklerinin ihlali sonucunu doğurabilir.

44. Bu bağlamda aile konutunun haczedilmesine karşı borçlunun eşinin de yargı yoluna gitmekte hukuki yararının olduğu; aile konutu güvencesinden kaynaklanan haklarını ileri sürebilme ve bunları yargı mercilerinde tartışabilme imkânına sahip olması gerektiği açıktır. Aksi takdirde ailenin yaşamını sürdürdüğü konutun aile konutu güvencesinden yararlanmasının hiçbir anlamı kalmaz (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Yıldız Eker* [GK], B. No: 2015/18872, 22/11/2018, § 39).

45. Somut olayda başvuruçunun eşine ait olan ve aile konutu güvencesinden yararlanan taşınmazın tapu sicil kaydına, başvuruçunun eşi hakkındaki icra takibine bağlı olarak haciz şerhi işlenmiştir. Yargılama sürecinde alınan bilirkişi raporunda üzerine haciz konulan taşınmazın lüks olmayan, normal bir mesken olduğu; başvuruçunun eşi ve öğrenci olan kızı ile birlikte bu evde yaşadığı, başvuruçunun *hâline münasip* bir ev olduğu tespitlerine yer verilmiştir. Başvuruçunun meskeniyet iddiasına dayalı haczedilemezlik şikâyeti ise Mahkeme tarafından dava ehliyeti yokluğundan reddedilmiştir. Mahkemenin anılan kararında haczedilemezlik şikâyetini ileri sürebilme ehliyetini icra takibine taraf

olanlarla sınırlayan yorumu nedeniyle başvuruçunun, aile konutuna ilişkin olarak Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvencelerin gözetilmediği iddialarını öne sürme ve bunlara saygı gösterilip gösterilmediğini tartışırma imkânı ortadan kaldırılmıştır.

46. Yargılama bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde, borçlunun ve ailesinin hâline münasip aile konutu vasfında olduğu tespit edilen taşınmazın (bkz. § 11) üzerine konulan hacizden doğrudan etkilenecek başvuruçunun aile konutuna ilişkin güvencelerden yararlanarak meskeniyet iddiasıyla dava açabileceği, dolayısıyla mahkemenin dava ehliyetine ilişkin daraltıcı yorumunun Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvencelere uygun olmadığı anlaşılmaktadır.

47. Açıklanan gerekçelerle aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülükler yerine getirilmediği anlaşılmakla Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Kadir ÖZKAYA, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamışlardır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

48. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı ve (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvuruçunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuruçunun lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

49. Başvuruçunun, ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılmasını talep etmiştir.

50. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

51. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin, yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan

kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

52. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemezsizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 58-59; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), §§ 57-59, 66-67).

53. İncelenen başvuruda mahkemenin dava ehliyetine ilişkin daraltıcı yorumu nedeniyle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin Mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

54. Bu durumda aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 11. İcra Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

55. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.714,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE, Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Kadir ÖZKAYA, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 11. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2014/411, K.2015/363) GÖNDERİLMESİNE,

D. 239,50 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.714,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuru Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/12/2019 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

KARŞIOY

1. Eşlerden birinin borcu nedeniyle, tapuda borçlu eş adına kayıtlı olup üzerinde aile konutu şerhi bulunan taşınmazın haczedilmesine ilişkin işleme karşı diğer eş tarafından yapılan itirazın aktif dava ehliyeti olmadığı gerekçesiyle reddedilmesi üzerine yapılan başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca, başvuru Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda açıklanan nedenlerle bu sonuca katılmadık.

2. Başvurucunun eşinin (ödenmediği iddia edilen) borcundan dolayı icra müdürlüğü nezdinde borçlu eş aleyhine başlatılan icra takibinde tapuda borçlu eş adına kayıtlı olan taşınmazın tapu sicili üzerine haciz konulmuştur.

3. Olayın ardından başvuru tarafından aynı taşınmazın tapu siciline aile konutu şerhi konulması talebiyle dava açılmıştır. Açılan davanın kabul edilmesi ve verilen kararın kesinleşmesinin ardından başvuru tarafından borçlu eş aleyhine başlatılan haciz işlemine karşı icra hukuk mahkemesinde meskeniyet iddiasına dayanarak şikâyet yoluna başvurulup haczin kaldırılması talep edilmiştir.

4. İcra Mahkemesince, aktif dava ehliyetsizliği nedeniyle şikâyetin reddine karar verilmiştir. Kararın Yargıtay aşamasından geçerek kesinleşmesi üzerine aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulmuştur.

5. Konuya ilişkin değerlendirmelere geçmeden önce, somut başvuru ile benzerlikler gösteren iki ayrı başvuruda Anayasa Mahkemesince daha önce verilen iki ayrı karara değinmekte yarar bulunmaktadır. Bunlar, *Melahat Karkin (B. No: 2014/17751, 13/10/2016)* ve *Yıldız Eker (B. No: 2015/18872, 22/11/2018)* başvurularında verilen kararlardır.

6. *Melahat Karkin* kararına konu olayda aile konutu niteliği taşıyan taşınmazın üzerinde tesis edilen ipoteğin kaldırılması talebiyle başvuru tarafından (borçlu tarafın eşi) açılan dava, taşınmazın tapu kütüğünde "aile konutu" olduğuna ilişkin bir şerh bulunmadığı, lehine ipotek tesis edilen davalı bankanın kötü niyetli olduğunun ise kanıtlanmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Bunun üzerine başvuru, aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, bu başvuru hakkındaki kararında öncelikle, Devletin Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinden doğan aile hayatına saygıyı tesis etme konusundaki pozitif yükümlülüğünü gerçekleştirme vasıtalarından birinin aile konutuna özel ve ayrı bir koruma sağlayan 4721 sayılı Kanun'un 194. maddesi olduğunu, söz konusu düzenleme ile aile hayatına saygı hakkının etkin şekilde korunması ve bu kapsamda aile ilişkilerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması hususunda gerekli yasal alt yapının oluşturulduğunu, bununla birlikte söz konusu düzenlemelerin hayata geçirilebilmesi için yargı makamlarınca uyumsuzluğun özenli şekilde incelenmesi gerektiğini belirtmiş, akabinde ise somut olayda derece mahkemelerince tarafların hukuki menfaatleri arasında bir dengeleme yapıldığı ve buna ilişkin gerekçelerin ayrıntılı şekilde ortaya konduğunu belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

7. Anayasa Mahkemesi bu sonuca ulaşırken Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 15.4.2015 tarihli kararına özellikle vurgu yapmıştır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun anılan kararından önce, tapu kaydına aile konutu şerhi konulmayan bir taşınmaz üçüncü şahıslarca edinilmiş ise 4721 sayılı Kanun'un iyi niyete dair hükümleri dikkate alınmakta ve davalar buna göre sonuca bağlanmakta iken, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun anılan kararı ile yeni

bir uygulamaya geçilmiş ve aile konutunun maliki olan eşin aile konutu üzerinde yapacağı tasarruflara diğer eşin açık rızasının bulunduğu ispatlanmasının gerekli olduğu benimsenmiştir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 15.4.2015 tarihli ve E.2013/2-2056, K.2015/1201 sayılı kararı). Anayasa Mahkemesi, somut olayda nihai kararın anılan içtihat değişikliğinin gerçekleştiği 15.4.2015 tarihinden önce verilmiş olduğuna işaret ederek somut olayda aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

8. *Yıldız Eker* kararına konu olayda ise aile konutu niteliği taşıyan taşınmaz haczedilmiş ve bu haczin kesinleşmesi sonrasında ihale ile üçüncü bir şahsa satılmıştır. Bunun üzerine başvurucu (borçlu tarafın eşi) tarafından ihalenin feshi davası açılmıştır. Başvurucu tarafından açılan ihalenin feshi davası, ihalede bir usulsüzlük bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucu bunun üzerine taşınmazın aile konutu niteliğinde olduğunun dikkate alınmamasının aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiğini belirterek bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Anayasa Mahkemesi bu başvuru hakkındaki kararında, öncelikle başvurunun aile konutu güvencesinden kaynaklanan iddialarına yönelik derece mahkemelerince herhangi bir inceleme yapılmadığının altını çizmiştir. Daha sonra başvurunun, eşinin veya üçüncü kişilerin gerçekleştirdiği tasarruflara yönelik aile konutu güvencesinden kaynaklanan haklarını ileri sürebilme ve bunları yargı mercilerinde tartışabilme imkânını haiz olması gerektiğinin açık olduğunu, ancak bunun aile konutu güvencesinden kaynaklanan iddiaların her davada incelenmesi gerektiği biçiminde anlaşılması gerektiğini ilke olarak ortaya koymuş; ardından somut olayda başvurunun aile konutu güvencesine bağlı haklarını ihalenin feshi davasında ileri sürdüğünü ancak bu davada borcun esasına ilişkin iddialar incelenemeyeceğinden ve mahkemeye aile konutu güvencesinden doğan hakları inceleme yetkisi tanınmadığından başvurunun aile konutu güvencesinden kaynaklanan haklarının bu davada incelenememesinin makul karşılanması gerektiğini belirtmiş ve aile hayatına saygı hakkı yönünden açıkça dayanaktan yoksunluk kararı vermiştir.

10. Aile konutu üzerindeki haczin kaldırılması istemiyle yaptığı şikâyeti aktif dava ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle reddedilen başvurunun adil yargılanma hakkı ile aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürdüğü somut başvuruda ise, Mahkememiz çoğunluğunca, 2004 sayılı Kanun'un 82. maddesinin birinci fıkrasının (12) numaralı bendinde öngörülen borçlunun hâline münasip evinin haczedilemeyeceği kuralıyla, borçlunun kullanımında olan evin haczedilmesinin barınma hakkı üzerindeki etkisi ile alacaklının mülkiyet hakkı arasında bir dengeleme yapıldığı, sonuç olarak da borçlunun sosyal ve ekonomik durumuna uygun olduğu tespit edilen mesken ile ilgili bir koruma sağlanarak barınma hakkına üstünlük tanındığı, böyle yapılmakla barınmanın bireyin en temel ihtiyaçlarından biri olduğunun gözetildiği ve barınma imkânından yoksun kalmanın borçlunun maddi ve manevi varlığı üzerinde oluşturacağı ciddi etkinin dikkate alındığı; hacze konu meskenin aynı zamanda aile konutu niteliğinde olması hâlinde borçlu ile alacaklının farklı menfaatlerinin dengelenmesinde artık Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde öngörülen aile hayatına saygı hakkına yönelik güvencelerin de devreye girdiği, bu durumda da hacze konu olan evin borçlunun hâline münasip olup olmadığı değerlendirilirken bunun aynı zamanda bir aile konutu olduğu hususunun da göz önünde bulundurulmasını zorunlu kıldığı, dolayısıyla haczedilen evin aile konutu olduğu hâllerde hâle münasip ev kavramının sadece borçlunun değil, borçlunun ve ailesinin sosyal ve ekonomik durumuna uygun olan konut biçiminde anlaşılması gerektiği; Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinin aile konutuyla ilgili olarak devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerin mülkiyet hakkından bağımsız olduğu, aile konutundan kaynaklanan anayasal güvencelerin ihlalinin tespiti, durdurulması ve giderilmesi

amacıyla oluşturulacak mekanizmalara başvuru imkânının sadece konuta malik olan eş tarafından değil bazı durumlarda malik olmayan eş tarafından da kullanılabilmesi gerektiği, bu bağlamda aile konutunun haczedilmesine karşı borçlunun eşinin de yargı yoluna gitmekte hukuki yararının olduğu; aile konutu güvencesinden kaynaklanan haklarını ileri sürebilme ve bunları yargı mercilerinde tartışabilme imkânına sahip olması icap ettiği, aksi takdirde ailenin yaşamını sürdürdüğü konutun aile konutu güvencesinden yararlanmasının hiçbir anlamının kalmayacağı gerekçeleriyle başvuruçunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

11. Görüldüğü üzere Mahkememiz çoğunluğunca, özetle, önce 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 194. maddesinde yer alan "aile konutu" ile 2004 sayılı Kanun'un 82. Maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan "haline münasip ev" arasında özdeşlik kurulmuş, ardından da kurulan bu özdeşlikten yararlanılarak, haczedilemezlik şikâyetlerinin taşınmaz malik olmayan eş/aile efradı tarafından da ileri sürülebilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

12. Öncelikle belirtmelidir ki kararda kurulan özdeşliğin ilk elden Anayasa Mahkemesince kurulması yerinde değildir. Zira bu yöntemle, Anayasa Mahkemesi, Anayasa'yı değil kanunları yorumlayarak kanunlarda açıkça düzenlenmemiş bir hakkı kişilerle tanımış olmaktadır.

13. Öte yandan ayrıca belirtmek gerekir ki kanun koyucu, 2004 sayılı Kanun'un 82. maddesinde haczedilemeyecek şeyleri sayarken "Borçlunun haline münasip evi" kavramını kullanmayı tercih etmiş, madde kapsamında "aile konutu" kavramını kullanmamıştır. Dolayısıyla kanun koyucunun bu iki kural arasında bir özdeşlik olduğunu kabul ederek taşınmaza malik olan borçlunun eşinin ya da aile efradının da meskeniyet iddiasında bulunabileceği yönünde açık bir kuralı yürürlüğe koymadığını vurgulamak gerekmektedir.

14. Bununla birlikte, 4721 sayılı Kanun'un 194. maddesinin birinci fıkrasında "*Eşlerden biri, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz.*" hükmüne emredici bir biçimde yer verilmesine karşın 2004 sayılı Kanun'un 82. maddesinde borçlunun hâline münasip evinin haczolunamayacağı konusunun mutlak bir kural olarak düzenlenmediğini de belirlemek gerekmektedir. Zira anılan maddede bu kuralın bazı istisnalarına yer verilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında borçlunun haline münasip evinin haczedilemeyeceği kuralının, borcun bu taşınmaz bedelinden doğmaması hâline münhasır olduğu belirtilmiştir. Aynı maddenin üçüncü fıkrasında ise taşınmazın kıymetinin fazla olması durumunda, bedelinden hâline münasip bir kısmı ihtiyacını karşılayabilmesi amacıyla borçluya bırakılmak üzere haczedilerek satılabileceği kuralına yer verilmiştir.

15. Belirtilen kurallar birlikte değerlendirildiğinde, 4721 sayılı Kanun'un 194. maddesinin daha çok eşler arasındaki aile ilişkilerinin düzenlenmesi ile ilgili olduğu ve bu maddedeki yasakların muhatabının taşınmazın maliki olan eş olduğu; 2004 sayılı Kanun'un 82. maddesinde geçen haline münasip ev kavramının ise borçlunun ekonomik ve sosyal statüsüne işaret eden bir yönünün bulunduğu (Doktrinde meskeniyet iddiasında bulunulabilmesi için borçlunun o evde bizzat oturmasının şart olmadığı, evini kiraya vermiş ve başkaca evi olmayan kişilerin kiradaki evinin de haczedilemeyeceği belirtilmektedir. Keza eğer borçluya ve ailesine gerekiyle iki evin dahi bırakılabileceği yönünde görüşler vardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Baki KURU / Ramazan ARSLAN / Ejder YILMAZ, İcra ve İflas Hukuku, Yetkin Yayınları, 24. Baskı, Ankara, 2010, s. 272.) ve bu kuralın muhatabının cebri icra hukuku uygulayıcıları olduğu anlaşılmaktadır.

16. Belirtilen sebeplerle 4721 sayılı Kanun'un 194. maddesinde geçen aile konutu kavramı ile 2004 sayılı Kanun'un 82. maddesinde geçen haline münasip ev kavramı arasında Anayasa Mahkemesince ilk elden özdeşlik kurulmasına ilişkin görüşe iştirak edilmesi mümkün gözükmemektedir. Dolayısıyla başvuruya konu olayın merkezinde 4721 sayılı Kanun'un 194. maddesinin değil, 2004 sayılı Kanun'un "Haczi caiz olmayan mallar ve haklar" başlıklı 82. maddesinin bulunduğu sonucuna varılmaktadır.

17. 2004 sayılı Kanun'un 82. maddesinde de borçlu ile alacaklının mülkiyet hakları arasında bir denge kurularak, bir yandan borçlunun haline münasip evinin haczedilemeyeceği öngörülürken, diğer taraftan bunun istisnalarına yer verilmektedir.

18. Öte yandan, Türk hukukunda haczedilemezlik şikâyetinde bulunabilecek kişilerin kimler olduğu konusunda doktrindeki bazı görüşler ile Yargıtay'ın görüşü arasında fark bulunduğu gözlemlenmektedir. Doktrinde, icra dairelerinin işlemlerinden zarar gördüğü kanısında olan her ilgilinin şikâyet yoluna başvurma hakkına sahip olduğu belirtilmekle birlikte (KURU / ARSLAN / YILMAZ, a.g.e., s. 66-67), Yargıtay uygulaması somut olaydan da anlaşılacağı üzere aksi yöndedir.

19. Hal böyle olunca somut olaydaki çözümlenmesi gereken kritik mesele, bu yola kimlerin başvurabileceği şeklinde ortaya çıkmaktadır.

20. Anayasa'nın gerek aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkını düzenleyen 20. maddesi, gerekse konut dokunulmazlığını düzenleyen 21. maddesi ve gerekse ailenin korunması hakkını düzenleyen 41. maddesi ve ilgili diğer maddeleri incelendiğinde, Anayasa'dan haczedilemezlik şikâyetinin malik olmayan diğer eş tarafından da ileri sürülebilmesi gerektiği yönünde bir hak çıkarılmasının mümkün olmadığı sonucuna varılmaktadır.

21. Aile konutu ile haline münasip ev kavramları arasında bir özdeşlik de bulunmadığından Anayasa Mahkemesinin önceki içtihatlarında aile konutuna Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkına ilişkin devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında verilen anlamdan hareketle de kişilere böyle bir hak tanınmayacağı değerlendirilmektedir.

22. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın yorumuyla ortaya çıkmayan, kanun koyucunun Anayasa'nın devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerin gereği olarak açıkça düzenlemediği, derece mahkemelerinin kanunları yorumlayarak da çıkarmadığı bir hakkı, kanunları ilk elden ve derece mahkemelerinin içtihatlarına rağmen yorumlamak suretiyle ortaya çıkarmanın Anayasa Mahkemesinin görevi olmadığı kanaatine ulaştığımdan, somut olayda aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediği görüşüyle çoğunluk görüşüne dayalı karar katılmıyoruz.

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Başvuru Numarası : 2016/10454

Karar Tarihi : 12/12/2019

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucunun; ödenmediği iddia edilen iki çekten dolayı icra müdürlüğü nezdinde eşi aleyhine başlatılan icra takibi nedeniyle eşi adına kayıtlı olan taşınmazın tapu sicili üzerine haciz konulması üzerine aynı taşınmazın siciline aile konutu şerhi konulması talebiyle açtığı dava kabul edilip bu karar kesinleştikten sonra söz konusu haciz işlemine karşı icra hukuk mahkemesinde meskeniyet iddiasına dayanarak şikâyet yoluna başvurması ve haczin kaldırılmasını talep etmesi üzerine mahkemenin, aktif dava ehliyetsizliği nedeniyle şikâyetin reddine karar vermesi ve bu kararın Yargıtay'dan geçerek kesinleşmesi üzerine aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

2. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 194. maddesinde; eşlerden birinin, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, *aile konutu* ile ilgili kira sözleşmesini feshedemeyeceği, aile konutunu devredemeyeceği veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamayacağı, aile konutu olarak özgülünen taşınmaz malın maliki olmayan eşin, tapu kütüğüne konutla ilgili gerekli şerhin verilmesini tapu müdürlüğünden isteyebileceği belirtilmiştir.

3. 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun (İİK) 82. maddesinde borçlunun *haline münasip evi'nin* haczedilemeyeceği öngörülürken bu kuralın istisnalarına da yer verilmiştir.

4. Yukarıda belirtilen maddelerde geçen *aile konutu* ve *haline münasip ev* kavramlarının birbirleriyle özdeş kavramlar olup olmadığı hususunda netlik olmayıp, kanun koyucunun bu iki kavram arasında bir özdeşlik olduğunu kabul ederek taşınmaza malik olan borçlunun eşinin ya da aile efradının da meskeniyet iddiasında bulunabileceği yönünde açık bir kuralı uygulamaya koyduğu söylenemeyecektir.

5. Dolayısıyla, başvuruya konu olayda yoğunlaşılması gereken husus TMK'nın 194. maddesi değil, İİK'dir.

6. İİK'nın "*Şikâyet ve şartlar*" kenar başlıklı 16. maddesi şöyledir:

"Kanunun hallini mahkemeye bıraktığı hususlar müstesna olmak üzere İcra ve İflas dairelerinin yaptığı muameleler hakkında kanuna muhalif olmasından veya hadiseye uygun bulunmamasından dolayı icra mahkemesine şikâyet olunabilir. Şikâyet bu muamelelerin öğrenildiği tarihten yedi gün içinde yapılır.

Bir hakkın yerine getirilmemesinden veya sebepsiz sürüncemede bırakılmasından dolayı her zaman şikâyet olunabilir."

7. Yargıtay 12. Hukuku Dairesi'nin haczedilemezlik şikâyetinde bulunabileme hakkının sadece borçluya ait olduğu hususunda yerleşik içtihatları olduğu anlaşılmaktadır.

8. Öte yandan, somut olayda taşınmazın tapu siciline 30/5/2012 tarihinde haciz konulduktan sonra başvurunun aile konutu şerhi konulması talepli davayı -haciz tarihinden yaklaşık 9 ay sonra- 20/2/2013 tarihinde açtığı görülmekte olup, bireysel başvuru dilekçesinde başvurunun bu talepte bulunmak için neden bu kadar beklediğine dair herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

9. *Aile konutu ve haline münasip ev* kavramlarının birbirleriyle özdeş kavramlar olup olmadığı hususunda mevzuatımızda herhangi bir açıklık olmayışı, Anayasanın 20., 21. ve 41. maddelerinden, haczedilemezlik şikâyetinin malik olmayan eş tarafından da ileri sürülebilmesi gerektiği yönünde bir hak çıkarılmasının mümkün olmaması, Yargıtay12. Hukuk Dairesi'nin bu yöndeki yerleşik içtihatları ve başvurunun haciz tarihinden çok sonra aile konutu şerhi talebinde bulunduğu hususları bir arada değerlendirildiğinde; başvuruya konu olayda aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediği ve kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği kanaatine ulaşılmaktadır. Bu gerekçelerle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği yönündeki çoğunluk görüşüne katılmadım.

Üye
Hicabi DURSUN